

General armije
NIKOLA LJUBIČIĆ

Oružane snage na Ttovom putu revolucije

Trenutak je da se na kraju ove jubilarne, 40-godišnjice stvaranja i razvoja oružanih snaga kaže, makar i ukratko, o tom dugom, teškom, ali svijetlom putu njihovog rasta, o silnim preprekama koje smo morali, jednu po jednu, strpljivo i odvažno da uklanjamo, sve do ovih jubilarnih dana kada sa ponosom možemo konstatovati da su nam oružane snage, pod vođstvom Komunističke partije i Tita, izrasle u borbenu snagu koju danas svako mora uvažavati.

Od ustaničkih dana — preko Rudog, Čajniča, Neretve, Sutjeske, Drvara, Drine, Srema i mnogih drugih poprišta širom naše zemlje, pa sve do Trsta i konačne pobjede — i opet — od početka u miru, preko učešća u izgradnji zemlje i njenoj pripremi i osposobljavanju njenih ljudi za oružanu borbu, osvajanja složenih borbenih i tehničkih sistema, pa sve do ovog svečanog trenutka kada bacamo pogled unazad da dokučimo glavne tokove našeg rasta i razvoja — koračale su naše oružane snage iz pobjede u pobjedu i bivale sve jače i jače.

Njihova prošlost je bogata i slavna, sadašnjost veoma impresivna, a budućnost perspektivna. Iako su mnogi događaji iz prošlosti već istraženi i istoriografski obrađeni, ima još dosta i onih koji čekaju da budu svestrano osvijetljeni i objašnjeni, kako bi tu svijetlu prošlost što više približili mladim generacijama da se na tom nepresušnom vrelu napajaju novim nadahnućima, koja će ih pokretati i voditi u nova pregalastva. To je trajan zadatak naše istoriografije i vojne teorije. Ovom prigodom namjera nam je da ukažemo na neke

činjenice bitne za dalja traganja i izučavanja razvojnog puta naših oružanih snaga.

Iako je to svim našim radnim ljudima poznato i premda je to više puta isticano u različitim prilikama, trenutak je takav da sam po sebi iziskuje potrebu da se i ovom prilikom istakne dobro poznata istina: *sve što naše oružane snage danas jesu, što su bile u prošlosti i što će biti u budućnosti — djelo je naše partije, našeg SKJ, naših radnih ljudi, radničke klase naroda i narodnosti naše zemlje, koje su stvorili pod Titovim vođstvom. Sve najprogresivnije težnje naroda, radničke klase i Partije (SKJ) u izgradnji oružanih snaga personificirao je Josip Broz Tito*, prvi vojnik naše revolucije, vrhovni komandant oružanih snaga u ratu i dugom poslijeratnom razdoblju. Pod brižnom rukom Tita i Partije stvarane su, razvijale se i stasale naše oružane snage na jedinstven način koji je zabilježila istorija. Neće biti neskromno ako ovom prilikom konstatujemo da smo i mi, pripadnici oružanih snaga, Titu i našem narodu, našoj radničkoj klasi i našoj partiji, jednom riječju — našoj revoluciji, uzvratili na isti način: stasali smo u tako moćan činilac odbrane tekovina revolucije da naši narodi mogu biti sigurni u svoju budućnost, da mogu mirno nastaviti svojim putem izgradnje samoupravnog socijalizma. Ovo ističemo sa puno razloga, jer smo to kao faktor odvrćanja do sada monogo puta i na djelu potvrdili, iako se neprijatelji naše zemlje, našeg samostalnog socijalističkog samoupravnog razvoja, stalno regenerišu, a ponekad i umnožavaju. Kao da ih naši uspjesi ljute i čine izrazito nervoznim. Ali, uzalud čekaju na to da se njihove mračne želje i namjere ostvare. Sve naše teškoće, koje su brojne i krupne, u stanju smo da udruženi i zbratimljeni savladamo. To smo do sada u našoj poslijeratnoj istoriji mnogo puta pokazali.

O oružanim snagama i njihovom revolucionarnom razvojnog putu govorićemo slijedeći glavne tokove toga razvojnog puta, nastojeći da obuhvatimo bar neke ključne momente na tom putu, da izdvojimo nekoliko perioda koji se odlikuju nekim specifičnim karakteristikama, ali tako da to bude *sintetički pristup*, da svaki od perioda i njihovih karakteristika budu momenat cjeline slike revolucionarnih oružanih snaga. U izboru pitanja i argumenata za odgovore na ta pitanja, kao i u oblikovanju tih odgovora, imamo u vidu prvenstveno ovaj polazni stav: u svojoj istoriji naše oružane snage su vjerno pratile osnovne tokove društvenog razvoja i revolucionarne promjene u pogledu sopstvenih zadataka, sopstvenog djelovanja i bitnih društvenih i vojnih karakteristika; one su na svakoj dionici svog razvojnog puta bile moćni zaštitnik tokova i tekovina revoluci-

je i pokretač revolucionarnih promjena. Sve bitne karakteristike naših društvenih preobražaja prelamale su se i kroz organizaciju, unutrašnje odnose i djelovanje oružanih snaga, koje su se na taj način, u svakom momentu naše novije istorije, u NOR-u i nakon njega, sve do danas, potvrđivale i kao snaga odbrane revolucije i kao njen značajan sadržaj.

Stvaranje i razvoj naših oružanih snaga u narodnooslobodilačkom ratu

Svi naši počeci su, kao što je svakom znano — u narodnooslobodilačkom ratu. To je ishodište naših oružanih snaga i naše savremene koncepcije opštenarodne odbrane. Iskustva iz toga perioda su kapitalna i za našu sadašnjost i za našu budućnost, podjednako za našu teoriju i praksu. Jer, način na koji su stvarane i razvijale se naše oružane snage u narodnooslobodilačkom ratu, kako je Tito često isticao, jedinstven je primjer u istoriji. A istorija je dala svoj sud o tom putu, on se, dakle, potvrdio u ratnoj praksi. Otuda su i mnoga naša savremena rješenja u domenu opštenarodne odbrane utemeljena na iskustvima iz narodnooslobodilačkog rata, valorizovanih u kontekstu savremenih društveno-istorijskih i vojnostrategijskih uslova u kojima živimo i djelujemo. U tom smislu ostvaren je puni kontinuitet u razvoju naših oružanih snaga.

Stvaranje i razvoj oružanih snaga, kao što sam to već istakao, neodvojivo su vezani za Titovo ime i djelo. One su uslovljene cjelovitom Titovom strategijskom koncepcijom NOR-a i revolucije kao opštenarodnog rata, ali su i bitan konstitutivni element te strategijske koncepcije. Bez novih revolucionarnih snaga, kao materijalne snage revolucije, Titova strategijska koncepcija ne bi bila cjelovita i ne bi mogla računati na punu realizaciju. Oružane snage revolucije i Titova odlučna orijentacija na njihovo stvaranje i jačanje značajan su činilac i praktična potvrda Titovog oslanjanja na vlastite snage: »Ko će nam donijeti slobodu, ako se sami za nju nećemo boriti.« To su poznate Titove riječi izgovorene davno, u teškim ratnim vremenima, u kojima je orijentacija oslonca na vlastite snage izričito formulisana. No, te riječi i danas nam znače i zrače kao upozorenje i poziv da teškoće moramo sami savladati. Jer, oslonac na sopstvene snage nam je i danas, a biće i ubuduće, naše trajno opredjeljenje u odbrani tekovina revolucije.

Titova odluka i orijentacija na stvaranje oružanih snaga revolucije utemeljene su u njegovoj dubljoj spoznaji novih materijalnih

snaga rata i revolucije. Suština tog saznanja je u spoznavanju mogućnosti angažovanja u ratu i revoluciji širokih narodnih masa okupljenih na platformi koja izražava njihove vitalne potrebe, masa koje su — organizovane i angažovane u oružanoj borbi u okviru doktrine i ratne vještine koja odgovara opštim i posebnim uslovima rata i ratišta (dakle i revolucije) — nepobjediva snaga rata i oružane borbe. Izgrađujući oružane snage na ovim spoznajama, Tito je dokazao mogućnost uspješne oružane borbe relativno male zemlje, ograničenih materijalnih resursa, protiv najmoćnije imperijalističke vojne sile. To otkriće i ovaj dokaz ima kapitalno značenje i značaj za borbu tzv. malih naroda protiv svih oblika porobljavanja u savremenom svijetu.

U stvaranju i izgrađivanju oružane sile narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije Jugoslavije, u kreiranju njene doktrine i ratne vještine, Titu nisu mogle biti uzor klasične armije i doktrine i klasičan način upotrebe oružanih snaga u ratu. To su nitalagali opšti i posebni istorijski uslovi. Za sve jugoslovenske narode i narodnosti oni su bili i izuzetno složeni i izuzetno teški, vjerovatno i najteži u njihovoj inače surovoj istoriji. Mnogima je situacija izgledala bezizlazna. Prvo što je Tito učinio u tako složenoj situaciji 1941. godine bio je poziv avangardi, cjelokupnoj radničkoj klasi i svim narodima i narodnostima Jugoslavije, svima kojima »u srcu leži sloboda«, na nepoštedan obračun sa okupatorom, kvislinzima i starim društvenim poretkom. Taj poziv, definisan i proklamovan kao krajnji političko-revolucionarni i vojnostrategijski cilj rata, prodro je u svijest radničke klase i radnih masa, i one su ga svojski prihvatile, jer im se otkrivala jedina mogućnost da ostvare svoje interese.

Opredjeljenjem za narodnooslobodilački rat, izborom načina vođenja oružane borbe, odabiranjem pravog trenutka za početak oružanog ustanka i njegovog prerastanja u opštenarodni rat, odnosima i saradnjom sa saveznicima i stvaralačkim korišćenjem svih ostalih činilaca rata i oružane borbe, Tito će primorati okupatora i kvislinge na defanzivu i nanijeti im poraz.

U stvaranju i izgrađivanju oružanih snaga i njihove ratne vještine Tito je polazio od ovih osnovnih načela: pravo, da se postepeno i planski, stalno imajući na umu krajnji strategijski cilj rata, ide od najnižih stepena vojnog organizovanja ka višim i da se oružane snage neprekidno povećavaju i formacijski objedinjuju kako bi se što prije organizovala i izgradila savremena armija; drugo, da se borba rasplamsa na cijeloj teritoriji Jugoslavije i da se što prije pokrenu u borbu i okupe oko narodnooslobodilačkog pokreta radne mase svih naroda i narodnosti Jugoslavije, i treće, da se strategijska, ope-

rativna i taktička upotreba oružanih snaga stalno usklađuje sa stepenom njihove jačine, organizovanosti i razvojem komandovanja.

U početnom razdoblju NOR-a, to jest do početka stvaranja brigada, vojna organizacija se odlikovala postojanjem široke mreže partizanskih i teritorijalnih jedinica različitih vrsta, naziva i veličina. Ipak, osnovni oblik vojnog organizovanja bili su narodnooslobodilački partizanski odredi.

Iskustva koja su ustanici stekli već u prvim okršajima uvjerila su Tita da su partizanski odredi oblik vojnog organizovanja koji omogućuje da dođu do potpunog izražaja energija i odlučnost narodnih masa, koje su ne samo izvor vojne sile, već i zaloga rasplamsavanja oružane borbe. Partizanski odredi su u pravom smislu te riječi bili oblik podruštvljene vojne sile, a kao vojne formacije ispoljili su mnoge prednosti u primjeni partizanske taktike ratovanja.

S obzirom na sve okolnosti i uslove u Jugoslaviji 1941. godine, Tito je smatrao da je uspješan samo onaj ustanak koji se neprekidno razvija i koji usavršava i vojnu organizaciju. Zato je najveći dio obimne prepiske s nacionalnim i pokrajinskim partijskim i vojnim rukovodstvima, prve teorijske radove i doktrinarno-normativna akta posvetio rješavanju najvažnijih problema vojne organizacije koje je nametala praksa. U tim radovima Tito je, uporedo s isticanjem zahtjeva da se sav ljudski i materijalni potencijal zemlje što više angažuje u borbi protiv okupatora i kvislinga, ukazivao i na potrebu izgrađivanja čvrste vojne i političke organizacije, koja će biti prilagođena tome da vodi drugotrajan rat u uslovima tehničke nadmoćnosti neprijatelja.

Prvo vojno-političko savjetovanje najviših predstavnika nacionalnih i pokrajinskih štabova u Glavnom štabu NOPOJ, koje je na Titov zahtjev i pod njegovim rukovodstvom održano u Stolicama 26. septembra 1941. godine, donijelo je, osim drugih strategijskih odluka, i zaključke o stalnom jačanju i učvršćavanju vojne organizacije. Za to se savjetovanje slobodno može reći da je bilo preloman događaj u organizovanju oružane sile u ustanku i revoluciji. Svojim odlukama značilo je potpuno prihvatanje Titovog puta u izgrađivanju vojne sile, koja će postepeno dobivati sva obilježja savremene armije.

Naglasivši da je potrebu za održavanje tog savjetovanja nametnuo nagli porast narodnooslobodilačkog pokreta, koji u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, na Kordunu, u Lici i ostalim krajevima sve više prerasta u opštenarodni ustanak, i da su rezultat toga krupni uspjesi partizanskih odreda u borbama, pa i u napadima na okupatorske i kvislinške garnizone, dakle, na gradove, što se sve ogledalo

u stvaranju prostranih oslobođenih teritorija, Tito na Savjetovanju ističe da je neophodno što čvršće međusobno povezati partizanske odrede i organizaciono ih ojačati, jer je to osnovni uslov uspješnog razvijanja oružane borbe, omasovljavanja oružanih snaga i izvođenja krupnih operacija. On i tom prilikom postavlja odlučan zahtjev učesnicima Savjetovanja da se prevlada zaostajanje u izvršavanju osnovnog zadatka prve etape ustanka, to jest, da se savladaju teškoće i slabosti u široj mobilizaciji naroda za oružanu borbu (a toga je u nekim djelovima zemlje bilo), kako bi se na višem stepenu razvoja oružanih snaga i oružane borbe postigla ravnomjernost i jedinstvo NOP-a u cijeloj zemlji. Na Savjetovanju u Stolicama donijeto je više odluka o tome kako da se poboljša organizacija do tada stvorenih ustaničkih jedinica, i to na jedinstvenoj osnovi.

Sprovođenjem u djelo odluka sa savjetovanja u Stolicama, u slijedećim mjesecima su partizanske snage, koje su se u početku odlikovale usitnjenošću i međusobnom nepovezanošću većeg broja odreda, postepeno dobivale osnovne oblike jedinstvene i organizovane vojne sile. Svuda gde je ustanak dobivao šire razmjere, vojne jedinice su bile organizovane u čete, bataljone i odrede. Partizanski odredi, kao u to vrijeme najkrupnije vojne formacije, imale su od 1.000 do 2.000, pa i više boraca, a već su se u izvođenju operacija javljale i grupe odreda, s privremenim operativnim štabovima. U jedinicama su uspostavljeni unutrašnji odnosi karakteristični za narodne revolucionarne armije. U stvaranju i organizovanju jedinica, prvorazrednu ulogu su imali nacionalna i pokrajinska rukovodstva i organizacije KPJ i SKOJ-a, koje su, prema Titovim upustvima, u tom razdoblju osnivane u svim jedinicama. Te organizacije su bile stubovi u izgrađivanju moralno-političkog jedinstva jedinica, koje se razvijalo na istim osnovama na kojima su počivali jedinstvo i snaga Partije i SKOJ-a.

Partizanski odredi su odigrali značajnu ulogu u podizanju i razvijanju oružanog ustanka, u mobilizaciji naroda za borbu itd.; ali oni su pokazali i određene organizacijske slabosti, naročito u borbenim dejstvima koja su im nametale manevarske snage okupatora. Borbe u Srbiji s njemačkim operativnim formacijama to su nedvosmisleno pokazale. Sve to, a i potreba da se ustanak prenese i u druge krajeve Jugoslavije zahtijevali su da se formiraju nove formacije. Riješenje je nađeno u partizanskoj brigadi kao novom organizacijsko-formacijskom sastavu. Tako je, u Rudom 22. decembra 1941. godine, formirana Prva proleterska brigada. Vrlo brzo se pokazalo da je to pravi put budućeg razvoja vojne organizacije jer su prvi bor-

beni rezultati bili očividni. Uskoro je došlo do formiranja novih brigada. Pohod grupe brigada u zapadnu Bosnu, kvaliteti koje je ona pokazala na tom putu, njen uticaj na razvoj ustanka u zapadnim dijelovima zemlje itd. ukazali su na značaj i potrebu formiranja krupnijih združenih sastava koji bi bili sposobni da izvrše i veće i teže zadatke, da izvode složene manevre i operacije. Tako je nastalo formiranje divizija, kasnije i korpusa, a u završnim operacijama i samih armija. Naporedo s tim jedinicama i formacijama razvijala se ratna mornarica (već 10. septembra 1942. godine formirana je prva mornarička jedinica) i ratno vazduhoplovstvo (21. maj 1942. godine označio je početak stvaranja ratnog vazduhoplovstva).

Partizanski odredi, kao teritorijalne snage, zadržani su do kraja rata i odigrali su izuzetnu ulogu u mobilizaciji, organizaciji pozadine, organizovanju bezbjednosnih poslova i izvođenju borbenih dejstava samostalno i u sadejstvu s operativnim jedinicama. Od samog početka pored komandi područja formirane su i druge vojnoteritorijalne komande i jednice i vojnopozadinski organi (korpusne oblasti, komande mjesta, straže i dr.), što je bila značajna snaga u angažovanju ljudskih i materijalnih potencijala za vođenje oružane borbe, organizaciju pozadine, učvršćenje slobodne teritorije itd.

Razvoj vidova i rodova i drugih struktura oružanih snaga Jugoslavije u toku NOR-a bio je veoma specifičan i originalan. Može se slobodno reći da su iskustva iz toga krupan doprinos vojnoj nauci, naročito vojnoj organizaciji i teoriji ratne vještine.

Razvoj oružanih snaga u poslijeratnom periodu

Oružane snage Jugoslavije izašle su iz rata sa oko 800.000 boraca i starješina koji su bili organizovani u četiri armije i KNOJ, sa snažnim vazduhoplovstvom, ratnom mornaricom i drugim brojnim jedinicama i ustanovama, i sa odgovarajućim ratnim iskustvom. U prvim poslijeratnim godinama one su se našle pred složenim zadacima. Trebalo je voditi borbu sa ostacima kvislinških vojnih formacija, očuvati tek izborenu slobodu i nezavisnost, koje su ugrožavale političke igre nekih velikih sila i nesporazumi sa nekim susjedima zbog njihovih teritorijalnih pretenzija na dijelove naše teritorije. Trebalo je, napokon, obnoviti ratom opustošenu zemlju. U tim gotovo sudbonosnim trenucima i u takvim uslovima trebalo je pristupiti reorganizaciji oružanih snaga, uvesti ih u novi tip odnosa i života kakav je mirnodopski i slijediti neke procese modernizovanja, a uz to biti u stalnom najvišem stepenu borbene gotovosti. To znači da

je trebalo da oružane snage budu stalno spremne da odmah mogu stati na branik granica domovine i da se u isto vrijeme neprekidno razvijaju i modernizuju.

Otuda je prirodno što izgradnja oružanih snaga u čitavom poslijeratnom periodu na sebi nosi pečat protivurječnih i složenih opštih i posebnih međunarodnih, društvenih i vojnotehnoških uslova i činilaca. Svi ti brojni uslovi i činioci, od kojih inače zavisi organizaciona izgradnja oružanih snaga, mogu se grupisati u ovih nekoliko grupa: međunarodni politički i vojno-politički odnosi u svijetu i u Evropi i položaj naše zemlje u sklopu toga: geografske, geopolitičke i geostrategijske karakteristike naše zemlje, našeg ratišta i položaj Jugoslavije u sklopu moguće međublokovske konfrontacije i posljedice koje iz toga mogu nastupiti za bezbjednost naše zemlje; karakteristike rata i oružane borbe s obzirom na skokovit razvoj vojnog faktora u svijetu; demografske i ekonomske mogućnosti i karakteristike Jugoslavije; karakteristike cjelovitog društvenog sistema, i koncepcijsko-doktrinarna opredjeljenja Jugoslavije u pogledu potreba, mogućnosti i načina odbrane zemlje i odbrambenog organizovanja društva u savremenim uslovima. Navedeni faktori nisu poređani ni po kakvom strogom zahtjevu, pa ne bi trebalo unaprijed formirati stav o rangu njihovog uticaja na razvoj naših oružanih snaga.

U različitim periodima naše poslijeratne istorije oni su djelovali različitim intenzitetom i ispoljavali različiti uticaj na naša rješenja u izgradnji oružanih snaga.

U periodu neposredno poslije rata (od 1945. do 1950. godine) trebalo je rješavati odbrambene probleme uporedo sa naporima koje smo činili na obnovi ratom opustošene zemlje i naporima na izgrađivanju institucija i učvršćivanju vlasti radničke klase, jačanju njenog materijalnog i društvenog položaja. To je vrijeme učvršćivanja međunarodnog položaja nove Jugoslavije, čije smo temelje postavili sami svojim doprinosom pobjedi Antihitlerovske koalicije nad fašizmom. Napokon, to je vrijeme kada smo bili izloženi pritiscima spolja i sa strane unutrašnje reakcije, što je ugrožavalo našu nezavisnost i našu bezbjednost. Svi ti momenti i opšta ekonomska i društvena nerazvijenost usloveli su da sva vlast u tom periodu bude u rukama države. Shodno tome, svi poslovi odbrane i odbrambenog organizovanja društva bili su u nadležnosti centralizovanih državnih organa — organa federacije, kao reprezentanta opštih društvenih interesa. No, ulogu države u našem društvu toga doba ne smijemo shvatiti klasično, kao da se radi o otuđenoj sili izvan i iznad društva. Naša država nije prazna apstrakcija koja nema svog sadr-

žaja, već konkretna organizacija i konkretan sistem. Na čelu svega, kao kreator svih naših oblika i nosilac njihove realizacije bila je KPJ. Državna administracija nije mogla imati ulogu kakva se susreće u tipičnim etatizovanim političkim sistemima savremenog svijeta.

S obzirom na opšte stanje u svijetu i u Evropi i našu svekoliku nerazvijenost u to vrijeme, a i na činjenicu da je Jugoslovenska armija iz rata izašla kao brojna i organizovana oružana sila, naše oružane snage u to vrijeme su, ipak, izgrađivane kao snažna operativna armija. Bilo je sasvim prirodno da se u uslovima totalne nerazvijenosti, ograničenih društvenih resursa i pojačane prijetnje našoj nezavisnosti, oslonimo na najorganizovaniji dio naoružanog naroda, a to su nesumnjivo bile oružane snage. To rješenje ne smao da je bilo iznuđeno, nego jedino razumno i društveno opravdano. Jer, oružane snage moraju pratiti, kako razvoj međunarodnih odnosa i oružanih snaga u svijetu, tako i razvoj društvenog sistema i na sebe primiti njegova bitna obilježja.

Društvena suština, nastanak, pređeni put u razvoju, način organizovanja, unutrašnji odnosi i njihova društvena uloga davali su oružanim snagama pečat revolucionarne i duboko narodne armije. Kao takve, oružane snage uklapale su se u marksistički koncept o naoružanom narodu upravo tim svojim karakteristikama, a ta svoja obilježja zadržale su tokom čitavog poslijeratnog perioda. Marksistička ideja o naoružanom narodu u ovom periodu realizuje se preko razgranatih osnova organizovanja, pripremanja i funkcionisanja masovnih revolucionarnih oružanih snaga i njihove duboke i neraskidive povezanosti sa narodom. Pored toga, u našim shvatanjima bile su svježije i prisutne ideje o mogućnosti i potrebi unapređivanja vojnog organizovanja putem partizanskih, diverzantskih i drugih jedinica i ustanova.

Drugi period u razvoju oružanih snaga nakon rata je period od početka najdubljih promjena našeg društvenog bića — od uvođenja radničkog samoupravljanja (1950), preko njegovog ustavnog sankcionisanja i normativnog regulisanja u toku čitave tri decenije.

U ovom periodu jačanje i modernizacija oružanih snaga odvijali su se u okviru razvoja i jačanja cjelokupnog sistema opštenarodne odbrane kao njegova okosnica. Jer, cjelokupno ratno iskustvo, praksa odbrambenog organizovanja i rezultati naučnoistraživačkog rada upućivali su na zaključak da samo potpuno razvijen sistem opštenarodne odbrane omogućava optimalnu borbenu spremnost i sposobnost oružanih snaga i cijelog jugoslovenskog samoupravnog društva da agresora odvrati, odnosno da se, ako dođe do oružane agresije, u opštenarodnom odbrambenom ratu izvojuje pobjeda. Iz te či-

njenice proisticali su konkretni zahtjevi u vezi s razvojem sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u svakoj etapi tog razvoja, uvijek veći i strožiji i u kvantitativnom i u kvalitativnom pogledu. Evo nekih od tih zahtjeva.

1. Da bi oružane snage Jugoslavije i društvo u cjelini uvijek bili u najvećoj mogućoj mjeri spremni za rat i oružanu borbu, moralo se preduzimati sve što je potrebno kako bi se, na osnovu procjene ljudskih, ekonomskih, tehničkih i svih drugih činilaca, predviđalo šta predstoji, kako bi se na osnovu sagledavanja fizionomije eventualnog rata uskladio razvoj svih struktura društva koje skladno kao cjelina treba da dejstvuje u ratu. U tome je nezamenljiva uloga nauke. Nikada, a pogotovo u ratu, nijedan projektovani program za riješavanje aktuelnih problema ne ostvaruje se prema očekivanju ukoliko se u njemu što detaljnije ne predvide svi mogući događaji. Da bi se ovo ostvarilo potrebno je što više se koristiti naukom. Savremeno organizovanim timskim radom visokoobrazovnih, klasno svjesnih i politički opredijeljenih ljudi, starješina oružanih snaga i pripadnika civilnih naučnih institucija, najbrže će se postići rezultati koji će zadovoljiti odbrambene zahtjeve i danas i u vremena koja dolaze.

2. Da bi projekti modernizovanja i opšteg razvoja oružanih snaga SFRJ i cijelog jugoslovenskog društva odgovorili aktuelnim i budućim potrebama, moraju biti ne samo sveobuhvatni, zasnovani na naučnim dostignućima i predviđanjima, već, što je najvažnije, i realni. Za svaku etapu razvoja opštenarodne odbrane treba pronalaziti najbolji oblik organizovanja i najpogodniji način upotrebe oružanih snaga u oružanoj borbi. Stoga valja odrediti i odgovarajuće načine obučavanja ljudstva, naroda i oružanih snaga, za učestvovanje u zadacima opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Jedino tako se može postići da sve snage odbrane, a to znači i narod i oružne snage, budu stalno spremne da se oružanom borbom i drugim vidovima otpora uspješno suprotstave agresoru. Komande i štabovi jedinica oružanih snaga i svi drugi organi što rukovode i rade na poslovima opštenarodne odbrane, moraju dobro poznavati protivnika, a u prvom redu njegove mogućnosti, način ratovanja, naoružanje i sve drugo što čini njegovu vatrenu i udarnu moć.

Jugoslovenska socijalistička zajednica je stvorila takve mogućnosti da na jasno određenim teorijskim osnovama koncepcije i na njoj zasnovanim doktrinarnim načelima može dalje izgrađivati optimalne planove priprema i upotrebe oružanih i drugih odbrambenih snaga društva. Kadar u oružanim snagama mora biti na visokom ideološkom, političkom i stručnom nivou, spreman i sposoban da

pruži stručnu i drugu pomoć svima, počev od federacije do opštine, mjesne zajednice i organizacije udruženog rada, u planiranju priprema za rat i njihovom oživotvorenju, organizaciji života i rada u uslovima rata, sve u skladu sa zahtjevima i potrebama odbrane zemlje u izuzetno složenim uslovima koje nameće savremeni rat i oružna borba.

Strategijsko opredjeljenje u vezi sa odbranom zemlje, da Jugoslavija mora imati dobro organizovane, moderno naoružane i obučene oružane snage, obavezuje svakog ko se bavi pitanjima odbrane da stalno prati vojno-naučni i tehnički progres i da pruža svoj doprinos usavršavanju i modernizovanju oružanih snaga. Iskustva iz ratova vođenih poslije drugog svjetskog rata (Koreja, Vijetnam, Bliski istok, Alžir, Kampučija i dr.) uče nas da ne smijemo zaostajati ni u teoriji ratne vještine ni u naoružanju za moderno opremljenim armijama.

3. Da bi borbena spremnost jugoslovenskih oružanih snaga i cijelog društva bila sve veća, neophodno je i kod pripadnika oružanih snaga i svih drugih struktura društva razvijati stvaralaštvo i preduzimljivost. To se mora raditi u svim vojnim kolektivima, jedinicama i ustanovama, a posebno u vojnim školama i naučnoistraživačkim institucijama i fabrikama, jer su to mjesta koja treba da budu središta okupljanja što šireg kruga naučnih radnika koji se bave i pitanjima odbrane i zaštite.

U razvoju koncepcije i doktrine, strategije, operatike i taktike, veoma je značajno predviđati kakva se sve nova oružja i nova oprema može pojaviti na bojištu. U tom pogledu se ne smije dopustiti iznenađenje. Ukoliko teorija i praksa ne bi išle ukorak s razvojem tehnike u svijetu, zaprijetila bi opasnost od zaostajanja u razvoju, a posljedice bi mogle biti teške.

4. U opštenarodnom odbrambenom ratu, pored oružanih snaga, učestvovaće narod i sve strukture jugoslovenskog društva. Ali, to ne znači da bi se u takvom ratu naše društvo angažovalo stihijski. Naprotiv. I ljudstvo i materijal bi se uvodili u oružanu borbu i rat organizovano i do kraja racionalno. Visoka organizovanost odbrambenog sistema podrazumijeva i njegovu gipkost, mogućnost da se oružane i ostale odbrambene snage društva uspješno upotrijebe i angažuju u skladu sa opštom idejom o vođenju rata i kada direktive nema. To znači da svi koji učestvuju u pripremi za odbranu zemlje, a pogotovu odgovorni rukovodioci i starješine oružanih snaga, moraju da potpuno poznaju sistem opštenarodne odbrane i svoju ulogu u njemu, moraju da budu u stanju da uvijek pronađu najbolje, najuspješnije rješenje. Oni moraju ovladati koncepcijom, doktrinom i

ratnom vještinom, tako da su u svakoj borbenoj situaciji u stanju da djeluju i samostalno, da samostalno odlučuju kada su s jedinicama kojima rukovode odvojeni od cjeline kojoj pripadaju. Preduzimljivost i sposobnost da se na pravi način postupa u svakoj prilici — uslov je oživotvorenja koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i ratne doktrine. Pri tome valja poštovati osnovno načelo da agresoru treba nanositi gubitke svuda gdje se on nalazi, usmjeravajući težište tamo gdje je on najosjetljiviji i gdje se postižu najveći efekti. Borba protiv agresora, od trenutka kada on pređe državnu granicu, je najvažniji zadatak svih građana SFRJ. To se odnosi u prvom redu na sav rukovodeći sastav od mjesne zajednice do federacije, od organizacije udruženog rada do najsloženijih sistema, od ustanova do društveno-političkih organizacija. Sve misli, ideje i akcije moraju biti usmjerene da se agresor tuče i da se pobijedi. Svako treba da u tome doprinese svoj udio.

Ako bismo sve te zahtjeve uopštili i sveli na jedan najopštiji zahtjev, polazeći od opšteg cilja opštenarodnog odbrambenog rata — a to je razbijanje ili uništavanje agresora, odnosno njegovo iscrpljivanje do mjere slabljenja njegove volje za nastavljanje agresije, što implicira odustajanje agresora od namjeravanih ciljeva — i polazeći od opšte ideje koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite o učešću u ratu svih snaga i potencijala Jugoslavije, sve sa težnjom da se pobjeda postigne, što je moguće prije i sa što manje gubitaka, onda bismo mogli reći da je smisao cjelokupnih odbrambenih aktivnosti da se izgradi, istorijski gledano, nov odbrambeni sistem u kojem će doći do izražaja cjelokupne ljudske, duhovne i materijalne snage jugoslovenskog socijalističkog samoupravnog društva u funkciji odvrćanja, odnosno slamanja eventualne agresije. Shodno tome, neophodno je da se svaki jugoslovenski građanin organizuje i osposobi da, ma gdje se u trenutku agresije zatekao, i ma gdje u toku borbe bio, postupa na odgovarajući način i da svoju patriotsku dužnost časno izvrši. Tu potrebu izražava i dobro poznato načelo u Ustavu SFRJ da je odbrana zemlje ne samo pravo već i dužnost svakog građanina, i to najviše. Doktrina opštenarodnog odbrambenog rata omogućuje svakom Jugoslovenu da se bori protiv osvajača bilo s oružjem u ruci ili na bilo koji drugi način. A mogućnosti oblika za pružanje otpora ima mnogo.

U skladu sa tim ustavnim načelom i osnovnom idejom koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, svi društveni faktori učestvuju u razvijanju cjelokupnog sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Pošto je oružana borba glavni vid otpora, to se kao najvažniji zadatak postavlja stalna izgradnja oružanih snaga

ga, u prvom redu njihova stalna modernizacija. To podrazumijeva savjestan idejno-politički rad, savremeno organizovanje štabova i komandi, efikasnu naučnoistraživačku, vaspitnu i obrazovnu djelatnost (pogotovu u obuci štabova i jedinica), dobru kadrovsku politiku, brigu za ljude i druge poslove — sve do opremanja jedinica odgovarajućim naoružanjem i borbenom tehnikom.

Taj opšti zahtjev izražen je u Rezoluciji Desetog kongresa SKJ o zadacima Saveza komunista u opštenarodnoj odbrani, bezbjednosti i društvenoj samozaštiti, u kojoj se, pored ostalog, kaže:

»Dalja modernizacija cjelokupnog sistema opštenarodne odbrane i interesi efikasne odbrane zahtevaće da se u skladu sa ekonomskim razvojem i mogućnostima zemlje odvajaju odgovarajuća materijalna sredstva.

U materijalnom obezbeđenju opštenarodne odbrane organizacije i rukovodstva Saveza komunista će se zalagati naročito za brže i efikasnije izgrađivanje ekonomičnijeg i racionalnijeg materijalnog i zdravstvenog obezbeđivanja oružanih snaga i za njihovo potpunije integrisanje u samoupravni društveno-ekonomski sistem; za ekonomsko oživljavanje i racionalno ulaganje sredstava za razvoj brdsko-planinskih područja i otočja; za stvaranje i stalno obnavljanje neophodnih materijalnih rezervi za potrebe društva i oružanih snaga i za odgovorniji odnos komunista u državnim organima federacije, republika, pokrajina i opština i u organizacijama udruženog rada i društvenim službama prema zadacima dugoročnog planiranja i osposobljavanja privrede i društvenih službi za rad u ratnim uslovima«.

U čitavom poslijeratnom periodu razvoja oružanih snaga rukovodili smo se navedenim zatjevima koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, zaoštavajući ih i ostvarujući uvijek na višem nivou potreba u svakoj novoj etapi tog razvoja. Uporedo sa jačanjem materijalne snage našeg društva, uporedo sa kretanjem vojno-političke situacije u svijetu i razvoju armija, prilazilo se oblikovanju JNA tako da ona uvijek može da odgovori zadacima koje je društvo pred nju postavljalo.

U mjeri u kojoj je Armija organizaciono i tehnički jačala, postavljalo se i pitanje izgradnje svih pratećih institucija, prvenstveno razvoja vojnoškolskog sistema koji je stvarao visoko stručan i našoj revoluciji i Partiji, odnosno SKJ, odan kadar.

Prišlo se i razvoju vojne industrije i tehničkih razvojnih naučnih ustanova. Bez razvoja sopstvenog kadra, svoje vojne industrije, svoje naučnotehničke baze, naše društvo i oružane snage ne bi se mogle u odbrani osloniti na vlastite snage. Uz sve to razvijale

su se i ustanove za zdravstveno zbrinjavanje i lečenje ljudi, a i za materijalno obezbjeđenje jedinica. Tehnika bez uspješne remontne baze i stručnog obrazovanja ne bi mogla biti ispravna ni borbeno spremna.

Da bi se izgradila moderna armija, pored dobre organizacije, uvođenja savremenog naoružanja i opreme, bilo je potrebno izraditi savremeni sistem obuke i materijalno ga opskrbiti.

Svemu tome treba dodati da smo vojnonaučnoj misli, izgradnji naše koncepcije i doktrine, i izgradnji sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u cijelini, poklonili veliku pažnju.

Našu koncepciju odbrane izgrađivali smo u duhu promjena bića našeg društva i samoupravnog socijalističkog sistema. Drugim riječima, društveni razvoj i njegova odbrana i bezbjednost činili su i čine jedinstvenu cjelinu. Sve što je dosad urađeno predstavlja osnovu za dalje usavršavanje i razvoj oružanih snaga.

Tako smo uspjeli, da ponovimo konstataciju odmah na početku datu, da smo pod Titovim vođstvom izgradili tako moćne oružane snage koje svako mora respektovati. Stvorili smo JNA, moralno čvrstu, borbeno snažnu, organizovanu po najsavremenijim principima vojne organizacije i opremljenu i naoružanu najsavremenijim sredstvima ratne tehnike. Izgradili smo Teritorijalnu odbranu, milionsku armiju moderno naoružanu i opremljenu saglasno njenoj borbenoj funkciji. Nije potrebno navoditi brojke i druge pokazatelje kao podatke za ilustraciju tih tvrdnji. Svim pripadnicima naših oružanih snaga i svim našim radnim ljudima su poznati ti podaci, jer naše oružane snage nisu zatvorene za našu javnost. One rastu i razvijaju se pred očima naše javnosti i uz brigu svakog našeg radnog čovjeka. Taj proces modernizovanja oružanih snaga je zaokružen, ali ne i završen; on se nastavlja još većim intenzitetom. Tendencije daljeg razvoja već su snažno izražene u smjeru daljeg modernizovanja i JNA i Teritorijalne odbrane kao komponenti jedinstvenih oružanih snaga.

Pošto je jačanje oružanih snaga stalan, dugoročan i složen posao, pri utvrđivanju zadataka svagda se moralo i mora polaziti od vojno-političkih prilika u svijetu, materijalne i društvene razvijenosti zemlje, zahtijeva koje nameće savremeni rat i uloge svih dijelova i činilaca odbrane, među kojima oružane snage imaju osobito mjesto. Izgradnja oružanih snaga mora biti postavljena tako da se stalno povećava njihova borbeno spremnost, manevarske sposobnosti, udarna i vatrena moć.

Savremenom metodologijom regrutovanja i mobilizacije, povećavaju se efikasnost i sposobnost oružanih snaga i ostalih subjekata

odbrane, a društvo znatno lakše prelazi na ratno stanje. Time se stvara realna mogućnost da se eventualni napadač preduprijedi i onemogućiti u namjeri da ostvari iznenađenje.

Jugoslovensko društvo se izgrađuje na temeljima marksističke nauke. Stoga je u daljoj razradi sistema opštenarodne odbrane *veoma značajan zadatak da se stalno razvija i u praksi provjerava vojnonaučna misao, da se dalje razrađuju i osavremenjavaju strategija, operativna vještina i taktika upotrebe vidova, rodova i službi. U tome je bogato Titovo vojno djelo osnova na kojoj se teorijski razrađuje koncepcija opštenarodne odbrane i društvene samozastite SFRJ.*

Dalji razvoj sistema opštenarodne odbrane trajan je zadatak jugoslovenskog društva. U skladu sa principijelnim stavom Saveza komunista Jugoslavije o tome da ništa ostvareno nije tako sveto da ne bi moglo biti bolje i da se ne bi moglo promijeniti, smatramo da ni odbrambeni poslovi nikad ne mogu biti završeni, da se nikada ne može reći da se postiglo najviše što se moglo. Pod tim geslom se mora i dalje odgovorno i istrajno raditi, kako bi se sistem opštenarodne odbrane, i u njegovom sklopu oružane snage, neprekidno usavršavao. Jugoslovenskoj zajednici su tuđi kanoni, zadovoljavanje onim što se postiglo i okoštavanje jednog stanja. Mogućnosti za dalji razvoj uvijek ima i one se moraju iskorišćavati u svim sredinama.

Kad odbrambeni sistem SFRJ posmatramo kao sistem u razvoju, ima se na umu, prije svega, promjena objektivnih okolnosti koje na njega utiču. Na taj odnos se, naravno, gleda dijalektički, a to će reći da je uticaj dvosmjernan. No, ti međusobni uticaji i zajedno i pojedinačno uzeti, imaju dinamiku sopstvenog razvoja. Imajući to u vidu, u Jugoslaviji se pomenute okolnosti moraju neprekidno pratiti i izučavati, s tim što se stalno mora voditi računa o tome da tzv. spoljne okolnosti dvostruko djeluju na odbranu: time što nameću jugoslovenskom društvu obavezu da se priprema za odbranu i što uslovljavaju način organizovanja društva za odbranu i izbor metoda vođenja eventualnog rata.

Na razvoj sistema opštenarodne odbrane realno utiču objektivne okolnosti, a od subjektivnih činilaca zavisi to da li će se ostvareni stepen razvoja održavati, odnosno prevazilaziti. Subjektivni činilac se, takođe, neprestano razvija. Stoga je neophodno upoznavati te vrijednosti, pratiti njihov razvoj i rezultate iskorišćavati za povećanje odbrambene moći društva.

Socijalizam na samoupravnim osnovama je najpouzdaniji put ostvarivanja potpunih ljudskih sloboda i humanih društvenih od-

nosa, što vodi ukidanju eksploatacije čovjeka od strane čovjeka, potpunoj nacionalnoj ravnopravnosti i podsticanju stvaralaštva. To su neprolazne vrijednosti, i one su osnovni motiv i podsticaj da se brani jugoslovenski društveni poredak i nezavisnost zemlje. Budući da je jugoslovensko samoupravno društvo u stalnom i burnom razvoju, to su, prirodno je, i vrijednosti koje čovjeka motivišu na samoprijegor sve veće. O tome se mora voditi računa, jer je odbrana, u prvom redu, društveno-političko, moralno i patriotsko pitanje. S druge strane, uvijek moramo imati u vidu da spoljni i unutrašnji neprijatelji ne miruju, da preduzimaju mjere psihološko-propagandnog karaktera, kako bi ispoljili negativan uticaj na narod, naročito na indoktrinaciju mlade generacije, sve radi toga da oslabe odbrambenu snagu i bezbjednost zemlje. To nameće potrebu intenzivnog ideološko-političkog rada, stalno informisanje i upoznavanje naroda i omladine, posebno sa metodama rada i ciljevima neprijatelja, stalan i neposredan kontakt i rad sa narodom, kao što smo to veoma uspješno radili u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji. Za to sada postoje veće materijalne i tehničke mogućnosti, imamo više znanja i iskustva i sve to treba što bolje iskoristiti kako bismo bili stalno u ofanzivi i u korjenu spriječili namjere i planove neprijatelja.

Osnova odbrane je, prema jugoslovenskom gledištu, čovjek. Zato je u stvaranju i razvoju sistema opštenarodne odbrane presudan odnos čovjeka prema društvenim vrijednostima koje treba braniti. Čovjekovu motivisanost da brani zemlju ništa ne može zamijeniti. Kod naših ljudi je prevladala svijest da odbrambena moć jugoslovenskog društva najneposrednije zavisi od cjelokupnog njegovog razvoja, u prvom redu od stabilnosti ekonomskih, političkih i uopšte društvenih odnosa. Napredak jugoslovenske zajednice osnovno je odbrambeno pitanje, uslov daljeg razvoja sistema opštenarodne odbrane. Ako se ima na umu da je svrha svake eventualne agresije i pritiska raznim metodama koje neprekidno osjećamo, prije svega, rušenje društvenog poretka SFRJ, pozitivan odnos svakog našeg čovjeka prema društvenom uređenju je prvorazredno, stratejsko pitanje odbrane Jugoslavije. Zato, kada govorimo o opštenarodnoj odbrani kao o sistemu u razvoju, stalnom unapređenju i usavršavanju, svagda moramo misliti na potrebu da se čovjek vaspitava, da se stalno izgrađuje njegova politička svijest, da do kraja bude motivisan i u svakom pogledu odan i osposobljen da izvršava zadatke izgradnje društva i njegove odbrane; da u tome bude istrajan, bez obzira na fizičke, psihičke i socijalne teškoće koje rat donosi.

Na osnovu svega ovog što je rečeno može se zaključiti:

1. Svaki od navedenih perioda ratne i poratne izgradnje oružanih snaga bio je, kao, uostalom, i razvojni put društva u cjelini, po mnogo čemu osoben i označavao je različite stupnjeve kontinuiranog razvoja naše koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

2. Naše oružane snage u svojoj četrdesetogodišnjoj istoriji nikada ni za trenutak, svojim stremljenjima ni svojim djelom ili aktivnošću, nisu prekinule kontakt sa vitalnim potrebama radničke klase, naroda i narodnosti Jugoslavije. One su na svakom mjestu i uvijek izražavale svoj duboki narodni i revolucionarni karakter, noseći i njegujući tako neprekinuti kontinuitet jedinstva naroda i vojske i njenih najsvjetlijih tradicija iz vremena NOR-a i revolucije. Time što su u svom razvoju uvijek odražavale sva bitna obilježja našeg društvenog razvoja, što su bile spremne da sa narodom i radničkom klasom žive svoj život i dijele sve teškoće razvoja u stiješnjenim uslovima, što su bile spremne da u svakom trenutku svim svojim moćima stanu na branik naše otadžbine i brane tekovine revolucije od svih oblika njihovog ugrožavanja — naše oružane snage su efikasno ispunjavale svoju istorijsku ulogu garanta naše slobode, nezavisnosti, teritorijalnog integriteta i samostalnog socijalističkog razvitka. U mjeri u kojoj su one iz dana u dan postajale sve snažnije, u toj mjeri su sve više i faktički ispoljavale svoju moć odvratanja.

3. Kao zemlji i društvu sa progresivnim društvenim kretanjima, Jugoslaviji je strano svako miješanje u unutrašnje stvari drugih zemalja. Otuda je naša doktrina odbrambena po svom društvenom i političkom karakteru. To je imalo bitan uticaj na organizacionu strukturu i na ukupni razvoj i izgradnju oružanih snaga. Prirodno, mi smo u čitavom poslijeratnom periodu gradili onaj model oružanih snaga koji daje najefikasniju, tzv. odbrambenu komponentu. Trebalo je izgradnjom oružanih snaga na djelu pokazati da nam one služe isključivo za samoodbranu, a nikako za miješanje u poslove drugih. Stoga su se one razvijale kao poseban vid odbrambene moći koja se u vojno-tehnološkom smislu ispoljava na ofanzivan način. Na taj način mi smo našu odbrambenu koncepciju i naše oružane snage doveli u potpuni sklad sa našom ukupnom strategijom mira u savremenom svijetu.

4. U izgradnji oružanih snaga obilato smo se koristili iskustvima iz NOR-a koja imaju trajnu vrijednost. Pri tome se ne radi o preuzimanju tih rješenja kao gotovih, nego o njihovom inspira-

tivnom djelovanju i svestranom obogaćivanju u skladu sa izmjenjenim društvenim i opštesvjetskim uslovima.

5. Izgradnju oružanih snaga osnovali smo na vlastitim snagama. Na polju vojne nauke i vojne teorije učinili smo velike napore da konstituišemo vlastitu vojno-teorijsku misao, zasnovanu na marksističkom učenju o naoružanom narodu, iskustvima NOR-a, dostignućima u razvoju savremene vojne nauke i prakse i osobito na dostignućima našeg društvenog razvoja i naše društvene nauke u cjelini. U materijalnom pogledu dostigli smo takav stepen industrijskog razvoja i proizvodnje za vojne potrebe da danas iz vlastite proizvodnje pokrivamo najveći deo potreba oružanih snaga, što nam omogućava da ne budemo zavisni ni od koga.

6. U pogledu tehničke modernizacije sa stanovišta jačanja vatrene, manevarske i udarne moći JNA, a sve više i TO, nimalo ne zaostajemo za modernim armijama u svijetu. Mi ćemo i ubuduće nastaviti tim putem, vodeći računa da u planovima razvoja ne narušimo neke nužne društveno-ekonomske proporcije, ali da ni u čemu ne zaostajemo za armijom potencijalnih agresora.

7. U procesu ukupnog osposobljavanja oružanih snaga za oružanu borbu naš komandni kadar — pojedinačno i timski — uspješno osposobljavamo za efikasno rukovođenje i komandovanje u uslovima pune tehničke zasićenosti bojišta svim najmodernijim borbenim sistemima i sistemima rukovođenja i komandovanja, ali i u onim situacijama kada sa pretpostavljenima nema nikakve druge veze izuzev idejne. Naš sistem vojnog školovanja mora i dalje nastaviti tim putem, jer će nam opštenarodni odbrambeni rat nametati bezbroj teško predvidivih i unapred izučениh situacija, koje će tražiti punu inicijativnost i odgovornost komandi na svim stepenima komandovanja.

8. Tako značajne uspjehe u izgradnji naših oružanih snaga u stanju smo bili da ostvarimo zahvaljujući odricanjima i samoprijetorju naših radnih ljudi, radničke klase i svih naroda i narodnosti naše zemlje. Oni nikada nisu žalili ni truda ni sredstava da bi oružane snage što više ojačale, a sa njima i naša ukupna odbrambena moć. Naši radni ljudi su spremni da tako čine i ubuduće. Pripadnici oružanih snaga im se odužuju na taj način što se krajnje odgovorno odnose u trošenju materijalnih sredstava koja se izdvajaju za oružane snage i što ih koriste za razvoj i jačanje odbrambene moći zemlje, a ne ni u kakve druge nenamjenske svrhe.

9. Oružane snage, njihov razvoj, modernizacija, unutrašnji život i odnosi, disciplina, borbena gotovost, odnos prema narodu i njihova povezanost sa narodom i radničkom klasom — sve je to u

čitavom poslijeratnom periodu bilo u žiži interesovanja naše partije i našeg SKJ. Oružane snage su stalno prisutna tema u sadržajima rada SKJ, naročito u organizaciji Saveza komunista u Armiji. Na taj način Savez komunista Jugoslavije, u skladu sa njegovom posebnom odgovornošću u domenu odbrane i zaštite našeg društva, doprinosi jačanju naše odbrambene moći.

Značajna spona između oružanih snaga, kao elementa sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, i SKJ, kao rukovođeće i usmjeravajuće idejno-političke snage našeg društva u oblasti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, jeste Organizacija SKJ u JNA. Ona se uvijek ponašala kao integralni dio našeg SKJ i našeg cjelovitog sistema društveno-političkog organizovanja, doprinoseći povezivanju oružanih snaga sa politikom SKJ i zalažući se da nam ta politika uvijek bude naše programsko opredjeljenje. Nadalje, organizacija SKJ u Jugoslovenskoj narodnoj armiji svojim intenzivnim idejno-političkim angažovanjem uspješno je odoljevala nasrtajima onih ideologija koje su suprotne ideologiji radničke klase i SKJ. Na taj način ona je obezbjeđivala da oružane snage u svim prelomnim momentima našeg društvenog razvoja budu na osnovnom političkom i idejnom kursu SKJ.

10. Naše oružane snage su Titovo djelo. Tito je prisutan svugdje: u svakoj našoj odluci i rješenju, u borbenom stroju u NOR-u, u svakoj armijskoj sredini, na manevrima, na sjednicama Savjeta za narodnu odbranu... I to ne samo kao naš simbol, legenda ili vođa već kao aktivni sudionik. Tako od prvih začetaka naših oružanih snaga do kraja njegovog života. Cjelokupni razvojni put oružanih snaga uvijek je bio pod neposrednim Titovim nadzorom. Nije se Tito neposredno angažovao na ovim problemima zbog toga što nije imao dovoljno povjerenja u starješinski sastav oružanih snaga. Naprotiv, on je uvijek isticao da se kao vrhovni komandant ponosi držanjem i ponašanjem oružanih snaga u cjelini. Ali, Tito je smatrao svojom obavezom da maksimalno doprinese borbenoj i sveukupnoj izgradnji oružanih snaga. A mi smo bili i srećni i ponosni što nam je na čelu armijskog stroja bio uvijek njen najbolji vojnik, koji je svojom rukom taj stroj uspješno vodio. Koliko smo bili srećni i ponosni što nas je vodio Tito, toliko smo sada u ovim jubilarnim danima tužni što on nije sa nama da zajedno proslavimo jubilej i da pod njegovim sugestijama odredimo pravce naših budućih akcija. Ali, Tito živi u nama, živi i njegovo grandiozno djelo, čiji su jedan nemali dio i naše oružane snage. Tito ih je osnovao, i razvijao, i izgrađivao. Bio je njihov vrhovni komandant u ratu i u miru. Na njih je ostavio neizbrisiv trag. Tito nam je ostavio poruku trajnog značaja —

da je revolucija moćna onoliko koliko je spremna i sposobna da svojim snagama brani samu sebe — svoje tekovine. Mi jesmo spremni i hoćemo da branimo i odbranimo tekovine naše revolucije od svih nasrtaja. To je naš dug prema revoluciji, prema Titu, njenom čelnom vojniku, a prije svega prema sebi samima. Taj Titov savjet mi smo pretvorili u zavjet svakog našeg pripadnika, kojim se izražava spremnost i odlučnost da istrajemo na Titovom putu bez ikakvog uzmicanja i bez obzira ko nam i šta stoji na tom putu kao prepreka.